

OSTEOPATHIE-ONDERWIJS IN BELGIË

PATRICK VAN DUN, EMMANUEL SIMONS,
GERT RONCADA, INGE VAN DEN BERGH

Traduction française
à lire dans l'édition
décembre 2018.

In dit artikel wensen wij een summier en objectief overzicht te geven van de huidige opleidingen osteopathie in België. De opvolging van het onderwijs in de osteopathie werd binnen de BVBO in het verleden steeds waargenomen door de commissie voor onderwijs en onderzoek, een subcommissie van de BVBO. Door de herstructurering (lees ook de rubriek BVBO/UPOB in deze uitgave) werd deze taak toebedeeld aan de Commission for Osteopathic Research, Practice and Promotion, vzw (CORPP).

De inhoud van dit artikel is louter informatief en het is geenszins de bedoeling om via de onderstaande informatie enige legitimiteit te koppelen aan de opleidingsinstellingen hieronder vernoemd. Dit ligt niet in de bevoegdheid van CORPP, noch van de beroepsverenigingen voor osteopathie. Accreditatie van een opleiding is enkel de bevoegdheid van de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) in het geval van Vlaanderen en de *Agence pour l'Evaluation de la Qualité de l'Enseignement Supérieur (AEQUES)* in het geval van Wallonië-Brussel. Desalniettemin kunnen er soms vragen gesteld worden bij sommige gegevens die ter beschikking staan op de websites van de betreffende opleidingsinstellingen en de informatie die door hen aan ons bezorgd werd. Tenslotte dienen we als beroepsorganisaties voor osteopathie waakzaam te blijven voor de richting die ons onderwijs uitgaat en voor de competenties van ons vak.

De enige Belgische gesubsidieerde onderwijsinstelling die momenteel een osteopathie-opleiding type I^a aanbiedt, is de

a Type I onderwijs osteopathie wordt in de Europese CEN standaard omschreven als bestemd voor personen die hun middelbaar onderwijs of een gelijkwaardige opleiding hebben voltooid, en type II, bestemd voor personen die al een opleiding als gezondheidswerker hebben genoten (artsen of kinesitherapeuten).

Université Libre de Bruxelles (ULB).¹ Sinds het academiejaar 2004-2005, organiseert de ULB, een *master de spécialisation en ostéopathie* aan de *Faculté des sciences de la motricité*.² Deze master wordt enkel voorbehouden voor de houders van een diploma in de *Sciences de la Motricité (ScM)* met oriëntatie in de osteopathie (deze richting begint reeds bij het eerste jaar in deze ScM). Na het volgen van drie jaar bachelor en twee jaar master in ScM, oriëntatie osteopathie, volgt men nog een zesde jaar in de osteopathie.

Aan Vlaamse zijde biedt IAO Gent een niet-gesubsidieerde vijfjarige masteropleiding type I aan. Deze opleiding wordt geaccrediteerd door de Buckinghamshire New University (UK) en heeft een totale kostprijs van 40.750 euro.³ Ook FICO lijkt voor de nabije toekomst een voltijdse opleiding te willen aanbieden.⁴

Helaas lopen de Vlaamse universiteiten nog steeds niet warm voor onderwijs in de osteopathie. Deze houding werd bevestigd door een schrijven van de Vlaamse decanen geneeskunde in 2012 waarin men stelde: "De medische faculteiten zijn bezorgd over de veiligheid van de patiënten en over het correct gebruik van de publieke financiële middelen en bevestigen dat zij onder geen beding onderwijs wensen aan te bieden over praktijken waarvan de effectiviteit niet wetenschappelijk ("evidence based") bewezen is."⁵ Ook vandaag nog worden osteopaten en hun onderzoeksprojecten danig geweerd in de Vlaamse universiteiten, en van sommige academici osteopaten wordt zelfs verlangd om hun osteopathische affiliatie te verloochenen wanneer hun academische carrière hun lief is. Tot zover de wetenschappelijke openheid van universitaire instellingen.

Een genuanceerder verhaal is te horen geweest tijdens de laatste hoorzitting van 21 maart 2017 in het federaal parlement. Daar hebben verschillende sprekers uit de academische wereld de mogelijkheid van een eigen gesubsidieerde universitaire opleiding dan weer niet uitgesloten. Deze zou dan wel dienen beperkt te worden tot de louter musculoskeletale aanpak. Men kan dus wel van een voorzichtige trendbreuk spreken.

De stugge houding van de Vlaamse universiteiten staat in schril contrast met de stemming binnen de Kamer voor osteopathie waarbij de vertegenwoordigers van de verschillende Vlaamse en Franstalige faculteiten voor geneeskunde unaniem gestemd hebben voor een opleiding osteopathie binnen de universiteiten, en dit in overeenstemming met het unaniem goedgekeurde beroepscompetentieprofiel.⁶ De visie alsof de opleiding osteopathie zou moeten verlopen via een “bachelor of science in de geneeskunde, in de motorische wetenschappen of in de kinesitherapie”

is een duidelijke perceptiefout van het huidige opleidingstraject tot osteopaat aan de ULB. Omwille van pragmatische redenen werd er hier voor een opleiding osteopathie gekozen in truncus communis met

motorische wetenschappen in de bachelorjaren en met geneeskunde in de masterjaren. De realiteit is dus dat een opleiding tot osteopaat aan de ULB in totaliteit 6 jaar bedraagt, waarbij er vanaf het eerste bachelorjaar specifieke vakken eigen aan de osteopathie gedoceerd worden. Het is dus onmogelijk om, na het behalen van een bachelor of een master voor een ander beroep, in respectievelijk 2 of 1 jaar een osteopaat te vormen. Dit betekent ook dat de basiswetenschappelijke vakken die eigen zijn aan het curriculum van een medische opleiding integraal deel uitmaken van de opleiding osteopathie. Wel kan na het behalen van een “bachelor of science in de geneeskunde, in de motorische wetenschappen of in de kinesitherapie” via het systeem van eerder verworven competenties en kennis een

individueel aangepast traject tot osteopaat gevolgd worden.

Zowel de politieke als publieke opinie ziet osteopathie daarom nog steeds als een specialisatie van de kinesitherapie, zoals dit het geval is voor de manuele therapie. Er is dus nog heel wat informatiewerk nodig om hen te overtuigen van de universitaire osteopathie-bachelor-master leergang ab initio.

De opleiding tot osteopaat is dus van een masterniveau. Zij wordt idealiter georganiseerd binnen of in nauwe samenwerking met de faculteit geneeskunde. De theoretische en praktische cursussen worden gedoceerd door specialisten die onderwijs en onderzoek combineren. Door hun kennis van de materie en hun actieve deelname aan de ontwikkeling van hun specialiteit staan ze garant voor de continue actualisering van het curriculum.

Zowel de politieke als publieke opinie ziet osteopathie nog steeds als een specialisatie van de kinesitherapie. Er is dus nog heel wat informatiewerk nodig om hen te overtuigen van de universitaire osteopathie-bachelor-master leergang ab initio.

Deze eis van masterniveau^b werd vanaf september 2014 door de BVBO aangenomen als vereiste om in aanmerking te kunnen komen voor lidmaatschap in de beroepsvereniging. Een verdere eis voor lidmaatschap

die inging vanaf het academiejaar 2017-2018, werd overeengekomen met de niet-gesubsidieerde opleidingsinstellingen, en handelt over de toelatingsvoorwaarden voor een type II onderwijs in de osteopathie. De huidige lijst omvat: master in de revalidatiewetenschappen en kinesitherapie, in de geneeskunde, in de verpleegen vroedkunde, in de tandheelkunde en in de diergeneeskunde (met bijkomende credits in de humane anatomie).

Voor wat betreft de beroepspraktijk gaat de BVBO nog steeds vol voor een exclusieve uitoefening van de osteopathie, wat inhoudt dat de osteopathie niet mag uitgeoefend worden in

^b Buitenlandse masters dienen door NARIC Vlaanderen gelijkgesteld te worden om in aanmerking te komen (<https://naricvlaanderen.be>).

combinatie met een ander (para)medisch beroep.

Om verschillende redenen is het aanbieden van een type I onderwijs in de osteopathie door niet-gesubsidieerde opleidingsinstituten die geen NVAO/AEQUES accreditatie op zak hebben moeilijk verdedigbaar en gaat vooral voorbij aan de noden van ons beroep (zie ook supra: advies K3). Enkele van deze redenen zijn het gebrek aan de nodige infrastructuur (bibliotheek, laboratoria, ziekenhuizen, e.d.) en de nodige expertise (voldoende actieve academici, multidisciplinair onderzoek, netwerken, e.d.). Kortom, het aanbieden van de middelen die zowel op wetenschappelijk alsook op klinisch vlak in de nodige ondersteuning dienen te voorzien om een toekomstig osteopaat op een verantwoorde manier te begeleiden naar een professioneel clinicus. Daarom dat we voor het aanbod door deze niet-gesubsidieerde opleidingsinstituten in de overzichtstabel 1 enkel maar ingaan op het type II onderwijs.

Vershillende van deze opleidingsinstituten hebben, in het kader van kwaliteitsverbetering geïnvesteerd in samenwerkingsverbanden met buitenlandse academische instellingen om (in het buitenland geaccrediteerde) masteropleidingen in de osteopathie te kunnen aanbieden. Zulk een bijkomende master in de osteopathie is zeker een mooie aanwinst en bekroning van een type II onderwijstraject. Wanneer het echter aangeboden wordt als eindstuk op een type I onderwijstraject lijkt het om voornoemde redenen en rekening houdend met de vooropgestelde positie van osteopathie als een medisch beroep in de eerste lijn, onvoldoende.

Juridisch gesproken gaat het bij deze geheel, deels of geheel niet in België georganiseerde opleidingen niet om Belgische diploma's. De toegekende mastertitels kunnen in België wel rechtsgeldig⁷ zijn en dienen daarom ook door de beroepsorganisaties gerespecteerd te worden ondanks het voorbehoud dat we hierbij hebben wanneer het gaat over een afsluiting van een type I traject.

Alle opleidingen type II in België (zie tabel 1) voldoen aan de CEN-norm⁸ voor wat betreft het aantal jaren osteopathische opleiding (4 jaar). Er is evenwel een enorm verschil voor wat betreft het aantal dagen opleiding (90-190 dagen) en

bijgevolg ook het aantal contacturen binnen de opleiding (800-1.330 uren).

De belangrijkste informatie om een opleiding osteopathie, weliswaar oppervlakkig maar snel, te kunnen beoordelen met betrekking tot de CEN-norm is het aantal uren gesuperviseerde osteopathische klinische praktijk. Volgens CEN dient deze voor een type II opleiding minstens 1.000 van de totale 2.000 uren voor de opleiding te beslaan. In het CEN document houdt men een slag om de arm en vermeldt men dat dit kan aangepast worden afhankelijk van de vooropleiding. Hoewel de vooropleidingen reeds heel wat klinische praktijk garanderen zijn wij van oordeel dat er minimaal 400 uren^c aan klinische stage specifiek voor osteopathische zorg dienen voorzien te worden. Van deze 400 uren dient minstens de helft plaats te vinden in een klinische setting waarbij de student onder supervisie een anamnese afneemt, een klinisch onderzoek uitvoert, een diagnose stelt en een behandelingsplan formuleert en uitvoert. De overige uren kunnen in de vorm van kijkstage, behandelingen die door de docent in het opleidingsinstituut worden verzorgd en dergelijke meer.

Bij analyse van de gegevens die we op de website konden vinden van de verschillende opleidingsinstituten en deze die door hen aan ons bezorgd werden, zijn er wel wat kanttekeningen te plaatsen. Transparantie lijkt niet meteen een deugd te zijn en bij herhaalde navraag betreffende onduidelijkheden worden we er niet steeds wijzer uit, ofwel krijgen we geen informatie.

Buiten de uren die in de onderstaande tabel werden opgetekend als contacturen geeft BELSO te kennen dat ze bijkomende uren verlangen van de studenten. Op die manier worden er zo maar eventjes 900 extra uren (112,5% meer) gedurende de gehele opleiding opgetekend, waarvan 375 uren (75 per lesjaar) extra praktijksessies onder supervisie, 325 uren (65 per lesjaar) aan wetenschappelijk werk dat zou moeten resulteren in één paper per lesjaar en 200 uren aan de thesis. Op deze manier komt BELSO wonderwel aan de 2.000 uren, die werden vooropgesteld door de CEN-

c Dit betekent 10 weken van 5 dagen per week van 8 uur per dag.

TYPE II	BELSO	CBO	FICO	IAO
Location	Campus Nazareth Campus Charleroi	Brussels	Antwerp Ghent	Antwerp Ghent Mont-Saint-Guibert
Possibility to acquire an MSc title (yes/no)	Yes	No	NI	Yes
Foreign institute that delivers the MSc	Philippus-Tuban RCU (Spain)	-	NI	Bucks New University (UK)
Website	www.belso.be	www.c-b-o.org	www.fico.be	www.osteopathie.eu
Training duration (years)	5	5	5	4
Modules/year	10	10	10-11	7,5
Days/module	2	3,8	2	3
Timetable	8:30-12:30 13:30-17:30	9:30-13:00 14:30-18:00	8:00-20:00	8:00-18:45
Hours/day	8	7	10	10
Total number of days	100	190	100-110	90
Total of contact hours	800	1.330	1.200	900
Total hours of osteopathic training	400	NI	1.200	NI
Total hours of clinical work	300	NI	590	NI
School fees (Euro/year)	2.600	3.000 and 4.000	3.290	2.443 and 2.792
Total school fees (Euro)	13.000	19.000	16.450	10.470
Euro/contact hour	16,25	14,29	14,95	11,63

Table 1: Osteopathic type II training in Belgium

Legende: Hours/day = uren effectieve les zonder pauzes. Hours of osteopathic training = uren osteopathische methodologie, d.w.z. de contacturen waarbij er aan de student praktische diagnostische en therapeutische vaardigheden worden aangeleerd meestal aan collega studenten; deze uren zijn inbegrepen in de total of contact hours. Hours of clinical work = effectieve uren stage met patiënten (clinical bedside training); hiertoe kan ook klinische stage aan een echte patiënt in klasverband gerekend worden); NI = no information.

norm. Daarenboven wordt, drie jaar na de publicatie van de CEN-norm, toegegeven dat er voor dit en ook het volgende academiejaar “overgangsmaatregelen” van kracht zijn. Hierdoor zou er enkel stage aangeboden worden van in het totaal 25 patiënten, in het vierde en het vijfde jaar. Dit zou neerkomen op 150 uren aan stage in plaats van de officiële 300 die in tabel 1 staan opgetekend (er worden hierbij wel 6 uren gerekend voor de consultatie van één patiënt). Het is bovendien de verantwoordelijkheid van de studenten om zelf te voorzien in hun patiënten, inclusief vervoer en honorarium.

Ook de cijfers die de directie van FICO ons doorstuurde blijken niet geheel te kloppen. Met 10 à 11 modules van 2 dagen per jaar, aan 10 uur per dag, kan men onmogelijk aan een totaal van 1.200 contacturen komen. Daarenboven is het weinig waarschijnlijk dat het totaal aantal uren aan osteopathische training dezelfde is als het totale aantal contacturen. De indrukwekkende 590 uren stage die FICO laat optekenen, doen ons afvragen hoeveel uren er worden aangerekend per patiënt en of dit een toekomstcijfer is, zoals dit bij BELSO het geval is.

De uitverkoop van onze osteopathische vaardigheden en kennis vanwege de Vlaamse opleidingsinstituten door het aanbieden van cursussen gewrichtsmanipulaties allerhande is onaanvaardbaar.

Zowel CBO als ook IAO gaven ons, ook na herhaalde vraag, geen informatie over het totaal aantal uren aan osteopathische training en effectieve uren klinische stage met patiënten. In de plaats daarvan meldt het IAO voor het totaal aantal contacturen: “Conform het Bologna process en master opleidingen; geen uitdrukking in contacturen maar credits op master niveau 7.”

Het CBO vult bij het totaal aantal contacturen 52 ECTS in, waarvan 30 ECTS voor osteopathische methodologie, en 22 ECTS aan stage. Anderzijds lezen we op hun website het cijfer van 48 ECTS per jaar.

We weten uiteraard dat tegenwoordig alles in European Credit Transfer System (ECTS) wordt uitgedrukt maar omdat de lezer zich hier niet echt veel kan bij voorstellen en de invulling hiervan soms al eens danig kan verschillen vroegen we daarom bewust naar het aantal uren.

Op de valreep kregen we nog de informatie toegespeeld dat de directie van het CBO onlangs besliste om in het eerste jaar 10 modules van slechts 3 dagen aan te bieden. Deze beslissing werd blijkbaar genomen om concurrentieel te blijven ten opzichte van andere opleidingsinstituten. We betreuren deze beslissing en hadden gehoopt dat een curriculum zou worden opgesteld in functie van de gestelde einddoelen in plaats van de marktvereisten.

Ze ergerlijk, onaanvaardbaar en reeds meerdere malen door de BVBO aangeklaagd is de uitverkoop van onze osteopathische vaardigheden en kennis aan bijvoorbeeld artsen en kinesitherapeuten vanwege de Vlaamse opleidingsinstituten door het aanbieden van cursussen gewrichtsmanipulaties allerhande.⁹⁻¹¹

Het organiseren van deze nefaste commerciële en concurrentiële initiatieven kan in de toekomst leiden tot een striktere toepassing van het bijscholingsreglement en goedkeuringsprocedure.

Ondanks het feit dat we met dit artikel zo objectief mogelijk enkele summier cijfers van de opleidingen osteopathie in België hebben willen meedelen, is het ons niet gelukt om alle nodige informatie te verzamelen. Het lijkt erop dat alle opleidingsinstituten, uitgezonderd BELSO, zeer argwanend zijn om de meest basale gegevens vrij te geven. Vooral de ontbrekende informatie betreffende de effectieve uren stage met patiënten lijkt ons een belangrijk gegeven waaraan we de opleidingen, drie jaar na de publicatie van de CEN-norm, enigszins aan konden toetsen.

Hopelijk vinden de opleidingsinstituten alsnog wat tijd om ons deze informatie te bezorgen, zodat we u in een volgende editie hierover kunnen berichten.

Referentielijst

- Rapport à L'Académie Royale de Médecine de Belgique - Commission d'avis - (15/11/2004). Membres de la Commission : Professeurs J. Boniver, R. De Marneffe, J. Melin, M. Rooze, J.L. Vanherweghem, A. Vincent en <http://homepages.ulb.ac.be/~pklein/osteoulb.html>; <https://www.ulb.ac.be/facs/fsm/docs/FSM.pdf>
- <https://www.ulb.ac.be/programme/MS-OSTE/index.html> [geraadpleegd op 20.08.2018].
- <http://www.osteopathie.eu/nl/opleidingen/voltijdse-opleiding> [geraadpleegd op 20.08.2018].
- <https://belgium.osteopathy.academy/nl/node/172> [geraadpleegd op 20.08.2018].
- Dupont, A.; Englert, Y.; Vanderstraeten, G.; D'Orio, V.; Goffin, J.; Muller, R.R.; Stinissen, P.; Zech, F.; Van Royen, P.; Masereel, B. Niet-conventionele praktijken homeopathie, chiropraxie, acupunctuur en osteopathie: unaniem standpunt van de decanen van de faculteiten geneeskunde van de Belgische universiteiten, 2012; http://kinesitherapeuten.be/sites/default/files/Nietconventionele_praktijken-decanen.pdf
- Advies K3 van de Kamer voor osteopathie van 12 juni 2012 betreffende het opleidingsniveau om het vereiste profiel in de osteopathie te behalen; https://overlegorganen.gezondheid.belgie.be/sites/default/files/documents/paritaire_commissie_voor_de_niet-conventionele_praktijken/19083674.pdf
- Artikel 25, §6, van het decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs: <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=13425>
- Comité Européen de Normalisation, Norme Européenne: Prestations de soins d'ostéopathie, NBN EN 16686: 2015.
- <https://www.icvk.be> [geraadpleegd op 20.08.2018].
- <http://www.osteopathie.eu/nl/opleidingen/cursus-manipulaties> [geraadpleegd op 20.08.2018].
- <https://belgium.osteopathy.academy/nl/node/150> en <https://belgium.osteopathy.academy/nl/node/149> [geraadpleegd op 20.08.2018].

EPHYSIA SPECIAL PRODUCTS

Zevengatenlaan 35 - 1652 Alsemberg – TEL : 02/380.94.81
ephysia@skynet.be

- Garantie - Sécurité - Service -

